

УДК 811.133.1'367.623'366.573:316.774

Коккіна Л. Р.

ПРАГМАТИКА ПАСИВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ У ФРАНКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Статтю присвячено дослідженню прагматики функціонування пасивних прикметників на матеріалі сучасного франкомовного інтернет-дискурсу. Актуальність роботи зумовлена необхідністю визначення засадничих стратегій у формуванні нового мовного прошарку користувачів мережі, зокрема, французькою мовою.

Ключові слова: пасивні прикметники, прагматичний потенціал, словотворення, інтернет-дискурс.

Kokkina L. R. Pragmatics of passive adjectives in the French Internet discourse. – Article.

Статья посвящена исследованию прагматики функционирования пассивных прилагательных на материале современного франкоязычного интернет-дискурса. Актуальность работы обусловлена необходимостью определения основных стратегий в формировании новой языковой прослойки пользователей сети, в частности, на французском языке.

Ключевые слова: пассивные прилагательные, прагматический потенциал, словообразование, интернет-дискурс.

Kokkina L. R. Pragmatics of passive adjectives in the French Internet discourse. – Article.

The article focuses on the study of pragmatics of passive adjectives functioning, on the material of contemporary French Internet discourse. The author conditions the topicality of the given work on the necessity of determination of principal strategies in forming of a new language layer among the Net users, francophones in particular.

Key words: passive adjectives, pragmatic potential, word formation, Internet discourse.

Постановка проблеми. Поштовхом до написання статті стала відсутність у царині мовознавства достатньої кількості праць, спрямованих на класифікацію й аналіз прикметників зі значенням пасивності в сучасному інтернет-дискурсі. Важливість очікуваних результатів вивчення їх прагматичного потенціалу зумовлена стрімким розвитком новітніх технологій, що призводить до певного оновлення лексичної складової сучасної мови, та загальною тенденцією до міждисциплінарних студій. Усебічне вивчення особливостей функціонування вербальних засобів інтернет-дискурсу є, безперечно, актуальним напрямом сучасної філології.

Аналіз досліджень. На відміну від значної кількості досліджень, присвячених особливостям і правилам утворення неологізмів, зокрема іменників, дієслів тощо, ґрунтовних розробок щодо засобів формування нових французьких пасивних прислівників нараховується значно менше. Розробка зазначеного питання не є новаторською, проблема була частково вивчена Н. Ату [8], Ж. Бойсеном [4], Г. Нардоза [7], М. Шувер [9]. Проте опрацьованих цими мовознавцями аспектів недостатньо для повного розкриття теми, яка потребує подальшого дослідження.

Метою статті є висвітлення прагматичного потенціалу пасивних прикметників, які було зафіксовано останнім часом в мережі Інтернет. Дослідження було проведено на матеріалі сучасного франкомовного інтернет-дискурсу, що є найбільш стрімко змінним типом мовлення на сучасному етапі еволюціонування французької мови.

Виклад основного матеріалу. Вивченню особливостей функціонування будь-якого мовного явища має логічно передувати дефініція того матеріалу, на основі якого буде реалізовано добірку емпіричних даних. Сучасними дослідниками пропонується

значна кількість розумінь поняття «інтернет-дискурс» як стрижня численних лінгвістичних доробок останнього десятиріччя. Вітчизняними мовознавцями досліджено англословний, франкомовний, іспаномовний та інші види дискурсу, які використовуються для спілкування у всевітній мережі. Ми погоджуємося з визначенням Н.О. Гудзя, який всебічно аналізує структуру інтернет-дискурсу, його специфіку й конститутивні ознаки. Отже, на думку дослідника, структура інтернет-дискурсу зумовлена його жанровою специфікою й характеризується гетерогенністю, а базовою конститутивною ознакою, з якої постають усі інші, є електронно-опосередкований канал комунікації [3, с. 80]. Таким чином, можемо припустити, що існує значна когезія між неоднорідністю структури мовлення мережі й особливостями створення нових пасивних прикметників різних підтипів.

Усе більш поширеною стає тенденція до мовної економії у сфері інтернет-дискурсу, що призводить до появи значної кількості новоутворень і є логічною передумовою для виникнення нових пасивних прикметників. Одним із найбільш продуктивних типів словотворення сьогодні залишається афіксація. Ми пропонуємо аналіз стану французьких пасивних прикметників як прагматично ємних і, відповідно, затребуваних у сучасному спілкуванні. Деривати цього типу відзначаються високим прагматичним потенціалом, оскільки поєднують в собі ознаки пасивності, модальності й риси, притаманні прикметникам. Натомість треба зазначити, що існує гіпотетична можливість незбігу в трактуванні виокремлених одиниць із результатами, які можуть бути отримані іншими дослідниками. Вивчення настільки ємного явища, як один із засобів вираження семантичної категорії пасивності, з огляду на досить велику залежність ступеня прояву значення

пасивної дії припускає імовірність різного трактування мовних фактів дослідниками через неоднаковість сприйняття контексту. Статус віддієслівних прикметників з ознакою пасивності також визначається в більшості випадків лише завдяки контекстуальному оточенню. На цьому слушно акцентує М.А. Венгренивська: «Слово, окремо взяте в лексиконі, проростає розгалуженням своїх значень <...> і набуває свого смислу тільки в конкретній фразі, де актуалізується одне конкретне значення» [1, с. 97]. Багато віддієслівних прикметників із часом втрачають первинну ознаку, надану спеціальним суфіксом, їхня семантика зосереджується на позначенні характеристики предмета. Оскільки в цій роботі береться за основу широка інтерпретація станової семантики [2, с. 45], то вони визнаються пасивними.

Залежно від контексту похідні прикметники можуть виражати різноманітні модальні відтінки:

а) повинність;

б) відтінок припущення чи імовірності;

в) вказівку на те, що річ або особа варті чого-небудь або заслуговують на що-небудь.

Найбільш значна частина пасивних прикметників служить для визначення життєво важливих понять, явищ. Вони відносяться до загальноживаної лексики: *cassable*, *mangeable*, *opérable*, *buvable*. Однак багато прикметників, утворених таким способом, втрачають значення пасивності, вони або зовсім ніколи його не мали (*agréable*, *nuisible*, *aimable*, *charitable*), або мають водночас пасивне й активне значення (*Une misère pitoyable*, *c'est une misère qui mérite d'être prise en pitié*, *mais un homme pitoyable*, *c'est celui qui la prend en pitié*) [5, с. 364]. Проте в роботах останніх років стверджується висока продуктивність утворення активних прикметників із суфіксом *-able* як від перехідних (*égarable*, *lassable*), так і від неперехідних дієслів (*fluctuable*, *mourable*) [8, с. 61–62].

Для розуміння цього типу вираження пасивності треба наголосити також на різниці у використанні суфіксів *-able* та *-ible*:

-ible використовується в процесі утворення наукових термінів, запозичених із латини (суфікс *-ibilis*): *disponible*, *divisible*. Інші конструюються за аналогією: *explosible*, *convulsible*;

-able більш розповсюджений у сучасній французькій мові. Формування прикметників із цим суфіксом відбувається на основі форм *participle présent*: *effarouchable*, *dévorable*.

Типовими стають також випадки формування прикметників зі значенням пасивності від іменникових основ. Дуже ефективними в плані утворення є так звані «парасинтетичні» прикметники (префікс *in-* + суфікси *-able*, *-ible*, *-uble*), особливо для неологізмів: *indécoiffable*, *indécryptable*.

За посиланнями Французької академії наук зафіксовано навіть випадки так званого зворот-

ного формування, коли йдеться про дієслово, що утворюється від пасивних прикметників, які мають іменникову основу. Французькі провідні мовознавці застерігають від вживання, зокрема, дієслів *crédibiliser* та *décrédibiliser*: *On dit: Ces succès accréditent le bien-fondé de notre méthode. Ses mensonges répétés l'ont discrédité. On ne dit pas: Ces succès crédibilisent notre méthode. Ses mensonges répétés l'ont décrédibilisé* [10].

Натомість Г. Дал і Ф. Намер вказують на те, що пасивні прикметники на *-able* є основою для утворення аграматичних дієслів зміни стану: **lavabiliser*, **croyabilifier*, **imperméabl(ir|er)*, **aportabl(ir|er)* [6].

В останнє десятиріччя велику кількість відіменникових прикметників було утворено у зв'язку з інтенсивним розвитком інтернет-технологій, що, безперечно, потребує відповідного розширення лексичних можливостей користувачів мережі: *cliquable*, *intéléchargeable*, *tchattable*, *wapisable* (наприклад, прикметник, що походить від дієслова *wapiser*, яке у свою чергу утворене від англійської аббревіатури *WAP*, що позначає протокол доступу до Інтернету з мобільного телефону).

У процесі дослідження було виокремлено значну кількість зазначених прикметників у прикладах спілкування в соціальних мережах, блогах тощо. Так, наприклад, дискусії розгортаються навколо пасивного прикметника, який має бути утворено від дієслова *moudre*. Серед варіантів, які пропонують інтернет-користувачі, є такі: *mouturable*, *moulable*, *moulinable*. Семантично тотожними визнаються *pluvérizable*, *concassable*, *broyable*, *poussiérable* [11].

Здебільшого суперечки виникають щодо правомірності вживання новоутворень. Як аргумент наводиться словник Larousse, однак контраргументом є Antidico – сучасне інтернет-видання, яке містить слова, які дійсно існують і функціонують у французькій мові. Так, наведемо кілька прикладів з Antidico:

INDÉCHAUSSABLE adj. (Chaussure) qui tient bien au pied.

INDÉCOIFFABLE adj. Qui ne peut être décoiffé. – *Inamovible*.

INDÉCOURAGEABLE adj. Impossible à décourager.

INDÉCRYPTABLE adj. Impossible à décrypter.

INDÉJANTABLE adj. (Pneu) qui ne risque pas de déjanter.

INDÉLOGEABLE adj. Qui ne peut être délogé.

INDÉMÉRDALE adj. Pop. Insoluble.

INDÉMOTIVABLE adj. Impossible à démotiver.

INDÉRANGEABLE adj. Qui ne peut être dérangé, *injoignable*.

INDÉTACHABLE adj. Qui ne peut être détaché.

INDÉTOURNABLE adj. Qui ne peut être détourné.

INDÉVISSABLE adj. Impossible à dévisser [12].

Таким чином, спостерігається певна контрадикція щодо статусу пасивних прикметників у сучасній французькій мові, зокрема в мережі. Різниця між прескрипціями лінгвістів щодо їх вживання та специфіка реального функціонування досліджуваного мовного явища в інтернет-дискурсі є показником великого розриву між стрімкістю появи та розвитком явищ екстралінгвістичного світу, можливістю їх відповідного опису та класифікації. Це може бути визнано чинником для подальшого вивчення проблеми в прогресії.

Висновки. Отже, наданий фактичний матеріал є доказом того припущення, що новоутворенні пасивні прикметники – явище, найбільш дотичне до англіцизмів як до продуктивного типу неологізмів у французькій мові, – мають великий прагматичний потенціал щодо формування нових лексичних одиниць у когезії до темпів розвитку сучасного суспільства.

Перспективою подальшої розробки теми є компаративний аналіз обраних для дослідження пасивних прикметників із їх аналогами англійською мовою в мережі Інтернет.

Література

1. Венгренивська М.А. Імплицитне та експлицитне в перекладі / М.А. Венгренивська // Іноземна філологія. – 2003. – № 34–36. – С. 97–99.
2. Гудзь Н.О. Інтернет-дискурс: структурна специфіка та конститутивні ознаки / Н.О. Гудзь // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національний університет «Острозька Академія», 2013. – Вип. 35. – С. 79–81.
3. Добровольский Д.О. Пассивизация идиом (о семантической обусловленности синтаксических трансформаций во фразеологии) / Д.О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 2007. – № 5. – С. 39–61.
4. Boysen G. Les adjectifs en -able/-ible: esquisse d'une typologie / G. Boysen // Actes du colloque international / L. Schosler ; Institut d'Etudes Romanes ; Université de Copenhague. – 2000. – № 45. – P. 261–63.
5. Brunot F. La pensée et la langue / F. Brunot. – Paris : Masson, 1936. – 982 p.
6. Dal G. Génération et analyse automatiques de ressources lexicales construites utilisables en recherche d'informations / G. Dal, F. Namer [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fiamm.free.fr/Publications/TAL2000_Dal_Namer.pdf.
7. Nardoza G. Les dérivées en -able/-ible et -bar dans une perspective comparative: A la recherche d'outils d'analyse communs / G. Nardoza // Echanges de linguistique en Sorbonne. – 2014. – № 1. – P. 5–28.
8. Hathout N. Enquete sur les derives en -able / N. Hathout, M. Plénat, L. Tanguy // Cahiers de grammaire. – 2003. – № 28. – P. 49–90.
9. Schuwer M. Le suffixe adjectival -ble: Impacts sémantique et syntaxique de la dérivation / M. Schuwer [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://asp.revues.org/2315> ; DOI:10.4000/asp.2315.

Джерела ілюстративного матеріалу

10. Décrédibiliser pour discréditer [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academie-francaise.fr/decredibiliser-pour-discrediter>.
11. Vous n'êtes pas identifié. Veuillez vous connecter ou vous inscrire [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://languefrancaise.net/forum/viewtopic.php?id=4723>.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://membres.multimania.fr/antidico>.